

Universiteit Utrecht

**Eenheid en verscheidenheid in de buurt:
*De perceptie van ouders van het
pedagogische buurtklimaat en de relatie met
residentiële stabiliteit en heterogeniteit.***

Universiteit Utrecht, juni 2011

Mayke Schouten (3277755)

***Begeleiders: Micha de Winter, Marije Kesselring en Rens van de
Schoot***

Voorwoord

Voor u ligt mijn masterthesis "Eenheid en verscheidenheid in de buurt: de perceptie van ouders van het pedagogische buurtklimaat en de relatie met residentiële stabiliteit en heterogeniteit" die ik heb geschreven ter afsluiting van de master Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken aan de Universiteit Utrecht. Al in de bachelor pedagogische wetenschappen werd mijn interesse gewekt door de rol van de bredere sociale context op de ontwikkeling van kinderen. In het studiejaar 2010-2011 heb ik dan ook met veel plezier stage gelopen bij het onderzoeksproject 'Allemaal Opvoeders'¹, een onderzoek van de Universiteit Utrecht naar de mogelijkheden om sociale netwerken van gezinnen te versterken en de rol die het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG)² hierbij kan spelen.

Graag wil ik van deze gelegenheid gebruik maken om een aantal mensen te bedanken. Allereerst wil ik mijn stagebegeleidster Marije Kesselring bedanken, bij wie ik dagelijks terecht kon voor al mijn vragen over mijn stage en thesis en met wie ik daarnaast ontzettend veel plezier heb gehad tijdens onze vele treinreizen door Nederland. Daarnaast wil ik mijn thesisbegeleider Micha de Winter bedanken voor zijn kennis en kunde over het onderwerp de pedagogische civil society. Rens van de Schoot wil ik bedanken voor zijn hulp bij de analyses die voor deze masterthesis zijn uitgevoerd en Bob Horjus voor de goede samenwerking het afgelopen jaar bij 'Allemaal Opvoeders'. Tot slot wil ik ook mijn moeder bedanken voor alle keren dat zij mijn stukken heeft doorgelezen en feedback heeft gegeven en in het bijzonder mijn vriend Daan, die ook op momenten dat ik het even niet meer zag zitten altijd vertrouwen heeft gehad in een goede afloop van deze masterthesis.

Mayke Schouten

Utrecht, Juni 2011

¹ Voor meer informatie zie www.allemaalopvoeders.nl

² Voor meer informatie zie Factsheet Centrum voor Jeugd en Gezin, 2007.

Abstract

This study explores the relationship between residential stability, and income and ethnic heterogeneity within neighborhoods and the parental perception of child-rearing neighborhood climate. A questionnaire was administered to 1,090 parents from seventeen neighborhoods to measure a) the parental perception on neighborhood involvement and b) parental perception of neighborhoods as a place to raise children. Multilevel analysis showed significant unexplained variance in parental perceptions of neighborhood involvement (4.5%) and in parental perceptions of neighborhoods as a place to raise children (11.5%). Findings show that respectively 38.8% and 28.4% of this variance can be explained by residential stability and heterogeneity. Although most of the unexplained variance is found on the individual level, the results suggest neighborhood characteristics play a role in parental perception of child-rearing neighborhood climate.

Samenvatting

Dit onderzoek verkent de relatie tussen residentiële stabiliteit, en inkomens- en etnische heterogeniteit in de buurt enerzijds en de perceptie van ouders van het pedagogisch buurtklimaat anderzijds. Bij 1,090 ouders uit zeventien Nederlandse buurten is een vragenlijst afgenomen over hun perceptie van a) de betrokkenheid van buurtbewoners bij kinderen en b) de buurt als plek voor kinderen om op te groeien. Een multilevel analyse toonde significante onverklaarde variantie op buurtniveau aan voor zowel de perceptie van ouders van de betrokkenheid van buurtbewoners bij kinderen (4.5%) als de buurt als plek voor kinderen om in op te groeien (11.5%). Uit de resultaten blijkt dat respectievelijk 38.8% en 28.4% van deze variantie wordt verklaard door residentiële stabiliteit en heterogeniteit. Ondanks dat de meeste onverklaarde variantie is gevonden op individuniveau, laten de resultaten zien dat buurtkenmerken van invloed zijn op het perspectief van ouders op het pedagogisch buurtklimaat.

Inleiding

De afgelopen decennia is veel onderzoek gedaan naar de relatie tussen de ontwikkeling van kinderen en hun omgeving (Seligman, Steen, Park & Peterson, 2005; Trickett, 2009). Ouders lijken hierbij als primaire opvoeders een belangrijke rol te spelen (Beyers, Bates, Pettit & Dodge, 2003) maar doen deze opvoeding niet alleen (Waylen & Stewart-Brown, 2009). Volgens het ecologisch model van Bronfenbrenner (1977), is een kind ingebed in verschillende systemen. Het gaat hierbij zowel om systemen waarin het kind zelf participeert, de zogenaamde microsystemen zoals de school en de buurt, als om systemen waarin het kind niet zelf participeert, de meso- en macrosystemen, zoals het werk van de ouders en de politieke situatie in een land. Het kind staat in voortdurende onderlinge interactie met deze systemen en oorzaken van problemen lijken dan ook niet uitsluitend aan het disfunctioneren van het kerngezin toegeschreven te kunnen worden (De Winter, 2011). Kindermishandeling bijvoorbeeld, lijkt vaker voor te komen in buurten waarin de bereidheid van buurtbewoners om zich in te zetten voor kinderen laag is (Sampson, Morenoff & Earls, 1999; Roosa, Jones, Tein & Cree, 2003). De bereidheid van buurtbewoners om zich in te zetten voor kinderen in de buurt, wordt in dit onderzoek omschreven als het pedagogisch buurtklimaat.

Tot nu toe zijn er enkele onderzoeken gedaan naar het verschil in pedagogisch klimaat tussen buurten. Hieruit blijkt onder andere dat er een relatie is tussen het pedagogisch buurtklimaat en de mate van heterogeniteit in de buurt; de verscheidenheid in achtergrond van de buurtbewoners (Hombrados-Mendieta, Gomez-Jacinto, Dominguez-Fuentes, 2009). Er lijkt minder contact te zijn tussen ouders van verschillende etnische groepen (Dahl, Ceballo & Huerta, 2010), wat het pedagogisch buurtklimaat lijkt te verslechteren (Binder et al., 2009). Daarnaast lijkt ook residentiële stabiliteit; de gemiddelde woontijd van de bewoners in een buurt, belangrijk voor het pedagogisch buurtklimaat (Sampson, Raudenbush & Earls, 1997). In buurten waar de gemiddelde woontijd korter is, lijkt de bereidheid van buurtbewoners om zich in te zetten voor de kinderen in de buurt lager (Sampson et al., 1999).

Er is echter nog weinig bekend over de richting van de relatie tussen het pedagogisch buurtklimaat enerzijds en residentiële stabiliteit en heterogeniteit anderzijds en over de achterliggende mechanismen die hierbij een rol spelen. Recent onderzoek wijst op de rol van de perceptie van ouders van het pedagogisch klimaat in de buurt (Dahl et al., 2010). Ouders met een negatieve perceptie van de buurt, lijken minder snel contacten aan te gaan met andere buurtbewoners omdat zij de buurt als onveilig ervaren (Kleinhans & Bolt, 2010) en andere buurtbewoners niet vertrouwen (Dahl et al., 2010). Gevoelens van onveiligheid en wantrouwen lijken vervolgens het pedagogisch buurtklimaat te beïnvloeden.

In het huidige onderzoek wordt gekeken of er een samenhang is tussen de perceptie van ouders van het buurtpedagogisch klimaat en de mate van heterogeniteit en residentiële stabiliteit. De volgende vragen staan hierbij centraal:

Is er samenhang tussen de mate van heterogeniteit in een buurt en de perceptie van ouders van hun buurt? En: Is er samenhang tussen de residentiële stabiliteit in een buurt en de perceptie van ouders van hun buurt?

Dit onderzoek sluit aan bij en maakt gebruik van het bestaande databestand van het onderzoeksproject 'Allemaal Opvoeders'³. Dit is een lopend onderzoek van de Universiteit Utrecht naar sociale netwerken van gezinnen en de rol die de Centra voor Jeugd en Gezin⁴ kunnen spelen bij het versterken hiervan. Het huidige onderzoek bestaat uit twee delen. Ten eerste zal er een overzicht worden gegeven van de recente literatuur. Hierbij worden de dimensies van de buurt die een rol kunnen spelen bij de ontwikkeling van kinderen besproken, evenals de mediërende rol van ouders. Daarnaast wordt gekeken naar de invloed van heterogeniteit en residentiële stabiliteit op de perceptie van ouders van de buurt. Vervolgens zal met behulp van een multilevel analyse getracht worden een antwoord te geven op de onderzoeksvragen.

³ Voor meer informatie zie: www.allemaalopvoeders.nl

⁴ Voor meer informatie zie: factsheet Centrum voor Jeugd en Gezin, 2007

Theoretisch kader

De buurt

De afgelopen decennia is er meer aandacht gekomen voor onderzoek naar de relatie tussen buurtkenmerken en de ontwikkeling van kinderen. Onderzoekers die zich richten op de relatie tussen buurtkenmerken en de ontwikkeling van kinderen, lijken consensus te hebben bereikt over het idee dat de buurt de ontwikkeling van kinderen kan beïnvloeden (Jencks & Mayer, 1990; Leventhal & Brooks-Gunn, 2000; Dahl et al., 2010; Smithbattle, 2007). Uit deze onderzoeken blijkt onder andere dat kinderen die opgroeien in een minder welvarende buurt vaker te maken krijgen met jeugdcriminaliteit, voortijdig schoolverlaten, tienerzwangerschappen en leer- en gezondheidsproblemen. Ondanks onderzoek naar de invloed van buurtkenmerken, is er nog geen eenduidigheid over de manier waarop ze van invloed zijn op de ontwikkeling van kinderen en welke buurtkenmerken hierbij precies een rol spelen (Roosa et al., 2003). Om hier een antwoord op te krijgen moet allereerst gekeken worden wat het begrip 'de buurt' inhoudt en uit welke dimensies de buurt bestaat. De term '*neighborhood*' is in de Engelstalige literatuur de meest gangbare term om een lokale gemeenschap aan te duiden. Benson, Leffert, Scales en Blyth (1998) omschrijven een lokale gemeenschap als: 'a community is a geography of influence and has definable boundaries that can be plotted for most children' (p.151). De Visscher (2010) schetst een beeld van de verschillende dimensies waaruit een buurt bestaat, door hem '*realiteiten*' genoemd: 'Vanuit drie samenhangende invalshoeken (de buurt als een gebouwde, gedeelde en geleefde realiteit), wordt de buurt benaderd als een context, waarbinnen via het alledaags sociaal handelen van mensen voortdurend specifieke socialisatie- en burgerschapspraktijken worden ge(re)construeerd' (p. 9). De 'gebouwde realiteit' verwijst naar structurele kenmerken zoals de aanwezigheid van gebouwen en groen in de buurt (Hatch & March, 2010). Een buurt bestaat echter uit meer dan alleen gebouwen. Een buurt wordt mede gevormd door de mensen die er leven. Dit refereert naar de 'geleefde realiteit' uit de definitie van De Visscher (2010). Buurten verschillen van elkaar wat betreft populatie. Als veel mensen in de buurt dezelfde sociaaldemografische kenmerken hebben, dan vormen deze kenmerken de sociaalstructurele kenmerken van een buurt (Beyers et al., 2003). Tot slot is er de 'gedeelde realiteit'. Buurtbewoners delen de buurt samen; ze wonen er samen en brengen er een aanzienlijk deel van hun tijd door. Hierdoor ontstaan sociale contacten tussen buurtbewoners (Leventhal & Brooks-Gunn, 2000) die samen de sociale kwaliteit van de buurt beïnvloeden (Garbarino & Kostelny, 1992). De sociale kwaliteit beïnvloedt ook de ontwikkeling van kinderen in de buurt. Het verschil tussen buurten wat betreft de sociale kwaliteit, wordt onder andere veroorzaakt door de bereidheid van buurtbewoners om zich in te zetten voor kinderen in de buurt. Het pedagogisch buurtklimaat kan gezien worden als een onderdeel van de pedagogische civil society; namelijk, wat burgers samen ondernemen voor het opvoeden en opgroeien van kinderen (De Winter, 2011).

In onderzoek naar de relatie tussen de ontwikkeling van kinderen en de buurt, wordt tot nu toe voornamelijk aandacht besteed aan de gebouwde en de geleefde realiteit (De Visscher, 2010). Uit onderzoek naar jeugdcriminaliteit blijkt bijvoorbeeld dat bepaalde

buurtkenmerken zoals sociaaleconomische achtergrond, slechte huisvesting en het aantal migranten in de buurt een sterke invloed te hebben op het gedrag van adolescenten (Junger-Tas, Steketee & Mol, 2008; McDonell, 2006). Dergelijke theorieën ontstaan langzamerhand ook voor andere problemen rondom kinderen, zoals kindermishandeling (De Winter, 2011). Het is echter lastig om een direct verband te vinden tussen de gebouwde en geleefde buurt (De Visscher, 2010) en de ontwikkeling van kinderen. Als er een samenhangende relatie gevonden wordt, is het vaak lastig een causaal verband te leggen (Leventhal & Brooks-Gunn, 2000). Ontwikkelen kinderen zich slechter doordat er veel mensen met een laag opleidingsniveau in een buurt wonen, of gaan ouders met een laag opleidingsniveau sneller in een bepaalde buurt wonen en hanteren zij daarbij een bepaalde opvoedstijl die de ontwikkeling van hun kind beïnvloedt? Er lijkt ook niet één specifiek buurtkenmerk samen te hangen met problemen bij kinderen. Het lijkt eerder de optelsom van meerdere negatieve buurtkenmerken die een bijdrage leveren aan problemen bij kinderen (Leventhal & Brooks-Gunn, 2000). De gedeelde realiteit uit de definitie van De Visscher (2010) en specifiek voor kinderen het pedagogisch buurtklimaat, lijkt deze relatie te beïnvloeden (Leventhal & Brooks-Gunn, 2003; Roosa et al., 2003).

Pedagogisch buurtklimaat

Intergenerationeel contact

Het pedagogisch buurtklimaat lijkt op verschillende manieren een bijdrage te leveren aan het opvoeden en opgroeien van kinderen, bijvoorbeeld door intergenerationeel contact; de directe interactie tussen buurtbewoners en kinderen in de buurt. Volwassen rolmodellen kunnen een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van kinderen in de buurt (Jencks & Mayer, 1990). Relaties tussen kinderen en 'nonrelated adults' zoals burens kunnen bijvoorbeeld leiden tot meer empathisch gedrag (Hrdy, 2006), een hoger gevoel van eigenwaarde en betere leerprestaties (Scales et al., 2004). Deze effecten lijken te worden vergroot als *nonrelated adults* op meerdere manieren betrokken zijn bij het gezin, bijvoorbeeld als de ouders van bevriende kinderen ook onderling bevriend zijn (Coleman, 1988). Deze sociale verbindingen tussen volwassenen en kinderen in een buurt is in feite sociaal kapitaal op buurtniveau (Beyers et al., 2003) en zorgt ervoor dat zowel ouders als kinderen kunnen beschikken over bepaalde hulpbronnen waar zij zonder deze netwerken niet over zouden beschikken (Coleman, 1988; Sampson et al., 1999). Voorbeelden van hulpbronnen voor ouders zijn hulp bij het zoeken van oppas voor de kinderen of een nieuwe baan (Harknett, 2006; Henley, 2002). Door met andere ouders te praten over de kinderen, kunnen ouders informatie inwinnen over het gedrag van hun kind als zij zelf niet aanwezig zijn. Hierdoor kunnen ouders waar nodig, het gedrag van hun kind bijsturen (Sampson et al., 1999).

Informele sociale controle

Net als intergenerationeel contact kan ook informele sociale controle positief bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen. Onderzoek naar jeugdcriminaliteit toont bijvoorbeeld aan dat sociale controle een rol speelt bij het voorkomen van crimineel gedrag bij adolescenten

(Sampson et al., 1997). Informele sociale controle kan worden omschreven als 'de ontwikkeling, naleving en handhaving van lokale normen voor gedragingen in de publieke gemeenschap' (Greenberg & Rohe, 1986, 80). Kinderen en vooral adolescenten zijn vaak buiten op straat te vinden. Op straat leren ze zelfstandig zijn doordat hun ouders niet in de directe nabijheid zijn (Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO), 2008). In deze situatie verwachten de ouders dat volwassenen uit de buurt een oogje in het zeil houden en hun kinderen aanspreken op hun gedrag (Martineau, 2006). Buurtbewoners die kinderen op straat niet kennen, geven aan het lastig te vinden om kinderen aan te spreken op hun gedrag (RMO, 2008) terwijl door ze aan te spreken de kans op overlast wordt verkleind (Van Wonderen & Boonstra, 2007). Door kinderen zowel positief als corrigerend aan te spreken op hun gedrag, ook als de ouders er niet bij zijn, leren zij omgaan met de sociale normen van een buurt (RMO, 2008). Internationaal onderzoek lijkt dit te bevestigen. In buurten waar buurtbewoners zich bezig houden met kinderen in de buurt, door een praatje te maken op straat of ze te corrigeren bij negatief gedrag, lijkt de kans op pro sociaal gedrag te worden vergroot (Roosa et al., 2003). Het monitoren van spelende kinderen lijkt daarbij belangrijk om sociale vaardigheden aan te leren (Sampson et al., 1997).

Sociale controletheorieën zoals die van Hirschi (1969) zijn niet alleen van toepassing op kinderen, maar op alle individuen. Ouders zullen door middel van sociale controle ook minder normoverschrijdend gedrag laten zien. Een belangrijk aspect uit de sociale controle theorie van Hirschi omvat het aantal bindingen dat een persoon heeft met de samenleving (Hirschi, 1969; De Winter, 2011). Wie deze binding met de samenleving mist, zal sneller geneigd zijn normoverschrijdend gedrag te vertonen. Dit geldt ook voor ouders. Als ouders in een sociaal isolement terecht komen, is er niemand om ze te corrigeren als zij bijvoorbeeld hun kinderen mishandelen. Doordat deze ouders geen duurzame relaties hebben met anderen, kunnen deze ook niet verbroken worden op het moment dat zij hun kind mishandelen. Ze hebben in die zin niets te verliezen. Ouders met weinig contacten met anderen, staan er alleen voor in hun opvoedtaak (McDonell, 2006). Dit lijkt de nodige problematiek met zich mee te brengen. Uit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat als ouders weinig sociale steun ontvangen, ze minder betrokken opvoedgedrag vertonen vergeleken met ouders die veel sociale steun ontvangen (Vinson, Baldry & Hargreaves, 1996). Het omgekeerde blijkt ook vaak waar te zijn. Ouders die hun kinderen verwaarlozen, ontvangen vaak al weinig sociale steun voordat de opvoedproblemen ontstonden (Polansky, Chalmers, Buttenweiser & Williams, 1981, zoals geciteerd uit Vinson et al., 1996). Er ontstaat een vicieuze cirkel. Ouders met weinig sociale steun ervaren opvoedstress waardoor ze minder tijd buitenshuis spenderen. De kans op sociale contacten wordt hierdoor kleiner, terwijl sociale contacten de opvoedstress kunnen verminderen. Buurtbewoners kunnen deze vicieuze cirkel in stand houden. Als bepaalde ouders nooit worden uitgenodigd of bij anderen over de vloer komen, dan ontstaat het collectieve gevoel dat 'er dan vast iets mis is met deze ouders'. McDonell (2006) spreekt in dit geval van een 'symbolische grens', die ontstaat tussen geïsoleerde ouders en de rest van de buurt (p. 194).

Sociale netwerken en sociale steun

Er zijn verschillende manieren waarop ouders gebruik kunnen maken van hun sociale netwerken. Sociale steun die ouders ervaren uit hun sociale netwerk kan dienen als 'sociale verzekering' en op deze manier voorkomen dat gezinnen in een sociaal isolement terecht komen (Harknett, 2006). De begrippen sociale netwerken en sociale steun worden in wetenschappelijk onderzoek vaak door elkaar gebruikt, terwijl dit niet hetzelfde is (Maulik, Eaton & Bradshaw, 2010). Een sociaal netwerk kan worden omschreven als het aantal sociale contacten dat iemand heeft en hoe vaak men contact heeft met deze personen (Maulik et al., 2010). Sociale steun kan worden omschreven als de mogelijkheid om op het sociale netwerk terug te vallen voor materiële en emotionele steun, wanneer hier behoefte aan is (Harknett, 2006). Een groot sociaal netwerk hoeft niet per definitie te betekenen dat ouders veel steun ontvangen uit dit netwerk. Het gaat erom hoe ouders de sociale steun die zij al dan niet ontvangen uit hun sociale netwerk ervaren (Maulik et al., 2010).

Sociale steun kan voor ouders meerdere functies hebben en kan worden onderverdeeld in praktische steun, ervaringen uitwisselen en het geven van tips of adviezen van één ouder aan de ander (Kesselring, Schouten, Horjus & De Winter, 2010). Onder praktische steun vallen onder andere het bieden van oppas mogelijkheden, helpen met de boodschappen en hulp met halen/brengen van de kinderen (Harknett, 2006; Maulik et al., 2010). Daarnaast kan ook financiële steun belangrijk zijn. Het gaat hierbij om kleine leningen van familie en vrienden. Door de financiële steun die ouders kunnen ontvangen van mensen uit hun sociale netwerk, hebben ze meer middelen tot hun beschikking om een stabiele omgeving te creëren voor hun kinderen. Een stabiele omgeving voor kinderen om in op te groeien, kan vervolgens een positief effect hebben op de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen (Ryan, Kalil & Leininger, 2009). Naast praktische steun, kan ook emotionele ondersteuning van ouders onderling een positief effect hebben op de ontwikkeling van kinderen. Doordat ouders iemand hebben om mee te praten, kunnen zij emotioneel ontlast worden en meer tijd en energie overhouden voor de opvoeding van hun kinderen (Henley, 2002; Ryan et al., 2009). Uit onderzoek naar Afro-Amerikaanse moeders blijkt bijvoorbeeld dat emotionele beschikbaarheid van mensen uit het sociale netwerk naar de moeder, de emotionele beschikbaarheid van de moeder naar het kind kan verhogen (Green, Furrer & McAllister, 2007). Ouders kunnen elkaar tot slot ondersteunen door het geven van adviezen en tips over de opvoeding. Veel ouders hebben dezelfde opvoedvragen als andere ouders. Tips en adviezen van andere ouders zouden kunnen helpen om de opvoedtaak van ouders verlichten, zonder de hulp van professionals in te schakelen (Van Vliet & Kesselring, 2009).

Perceptie van ouders van de buurt

Het pedagogisch buurtklimaat is geen vaststaand gegeven. Elke ouder zal de bereidheid van buurtbewoners om zich in te zetten voor kinderen op zijn eigen manier beoordelen. Uit recent onderzoek van Dahl en collega's (2010) naar de perceptie van moeders van het pedagogisch buurtklimaat blijkt dat moeders uit buurten met dezelfde ongunstige

omstandigheden, hun buurten vaak anders ervaren. De perceptie van ouders lijkt het pedagogisch buurtklimaat op twee manieren te beïnvloeden. Allereerst door de ervaringen van ouders met de mate van betrokkenheid van buurtbewoners in de buurt. In buurten waar weinig sociale netwerken zijn, zullen ouders minder sociale steun ervaren uit de buurt, wat kan leiden tot een negatief beeld van de buurt (Dahl et al., 2010; Harknett, 2006). Ouders die een negatief beeld hebben van de buurt, lijken daarnaast zelf ook minder contact te zoeken met andere buurtbewoners (Kleinhans & Bolt, 2010). Het kan zijn dat ouders minder in sociale interactie in de buurt willen investeren, omdat ze zich onveilig voelen. In een buurt waar ouders zich onveilig voelen, zullen ouders andere buurtbewoners minder snel in vertrouwen nemen en hun kinderen minder snel aan buurtbewoners toevertrouwen (Dahl et al., 2010). Ten tweede lijkt de perceptie van ouders van de buurt als plek voor kinderen om op te groeien, slechter in buurten met ongunstige omstandigheden (Dahl et al., 2010). Het imago van de buurt lijkt de perceptie van ouders ook te beïnvloeden (Kleinhans & Bolt, 2010). Veel ouders passen hun opvoedstrategie aan, aan hun perceptie van de buurt om zo hun kinderen te beschermen. Vaders in achterstandsbuurten in de Verenigde Staten leren hun kinderen bijvoorbeeld verschillende manieren aan om te voorkomen dat zij slachtoffer worden van geweld. Meisjes worden vaker binnengehouden in onveilige situaties (Leventhal & Brooks-Gunn, 2000), terwijl jongens vaak een defensieve houding wordt aangeleerd (McDonnell, 2006).

Residentiële stabiliteit en het aantal huurwoningen

Residentiële stabiliteit is de gemiddelde woonduur van de bewoners in een buurt. In achterstandsbuurten is de residentiële stabiliteit vaak laag. Deze lage stabiliteit in buurten lijkt gepaard te gaan met allerlei sociale problemen, zoals kindermishandeling en criminaliteit (Vinson et al., 1996), maar ook met de mate van sociale interactie in de buurt (Dabbaghian, Jackson, Spicer & Wuschke, 2010). Onderzoek wijst uit dat gezinnen de afweging om te verhuizen uit de buurt voor een groot deel laten afhangen van zowel het imago van de buurt in het geheel (Kleinhans & Bolt, 2010) als hun tevredenheid over het aantal sociale contacten dat zij hebben in een buurt. Bij grote verschillen tussen het gezin en de buurt waarin zij leven, zullen gezinnen sneller geneigd zijn te verhuizen (Dabbaghian et al., 2010). Of gezinnen ook daadwerkelijk verhuizen als zij ontevreden zijn over de buurt waarin zij wonen, lijkt voor een groot deel af te hangen van de financiële middelen van het gezin (Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, 2009). In Nederland blijken mensen die een woning huren gemiddeld korter op hetzelfde adres te wonen dan mensen met een koopwoning. Huurders verhuizen daarbij vaker buiten de eigen buurt (CBS, 2009) wat zou kunnen betekenen dat mensen met een huurwoning zich minder verbonden voelen met de buurt (O'Brien Caughy & Franzini, 2005). Er zijn twee soorten huurwoningen, namelijk sociale en particuliere huurwoningen. Naar de invloed van sociale huurwoningen op de ontwikkeling van kinderen, is al meerdere malen onderzoek gedaan (Sommerville, Van Beckhoven & Van Kempen, 2009). Mensen die huren in de sociale sector lijken structureel niet in staat om een hypotheek af te sluiten. Als gezinnen met kinderen een woning huren is dit meestal een sociale huurwoning (CBS, 2009). Sociale huurwoningen

staan vaker in buurten met minder gunstige omstandigheden (Sommerville et al., 2009). De Nederlandse overheid richt zich al ruim een decennium op de ruimtelijke herstructurering van achterstandsbuurten, om het imago en de sociale kwaliteit van de buurt te verbeteren (Veldboer, Engbersen, Duyvendak & Uyterlinde, 2007). Eén van de meest voorkomende herstructureringsmethoden, is het verruilen van sociale huurwoningen voor betaalbare koopwoningen, bedoeld voor de middenklasse; burgers met een gemiddelde sociaaleconomische status (Uitermark & Duyvendak, 2007). Op deze manier probeert de overheid sociale menging te bevorderen. De achterliggende theorie is dat door de instroom van de autochtone middenklasse in achterstandsbuurten, bewoners met een sociale achterstand, zich kunnen optrekken aan mensen uit een hogere sociale klasse (Veldboer et al., 2007). Recent onderzoek laat echter zien dat deze herstructureringsprojecten niet altijd het gewenste effect hebben (Van Kempen, Bolt, Van Bergeijk & Kokx, 2009), maar er is meer onderzoek nodig naar sociale herstructurering om hierover verdere uitspraken te doen.

Onderzoek naar particuliere huurders laat zien dat deze groep vaak bestaat uit mensen tussen de twintig en dertig jaar zonder kinderen, die relatief veel geld te besteden hebben maar nog niet voldoende kapitaal en/of carrière kansen hebben om een hypotheek af te sluiten (CBS, 2009). Particuliere huurders weten vaak van te voren dat ze maar voor een korte periode in de buurt blijven wonen en zullen hierdoor vaak minder energie steken in het opbouwen van sociale contacten in de buurt (Van Wilsem, Wittebrood & De Graaf, 2003).

Zowel sociale als particuliere huurders lijken zich minder betrokken te voelen bij de buurt en bij hun burens dan bewoners van koopwoningen (Sommerville et al., 2009). Dit gebrek aan betrokkenheid, kan een belemmering zijn voor het pedagogisch buurtklimaat. Uit onderzoek blijkt dat in buurten waar mensen gemiddeld minder dan vijf jaar wonen en in verhouding meer huur- dan koopwoningen staan, minder bereidheid is voor de gezamenlijke inzet voor kinderen en jongeren in de buurt (Sampson et al., 1999). Tot slot lijkt een hoger percentage huurwoningen in een buurt, de algemene perceptie van buurtbewoners van de buurt te beïnvloeden. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat bewoners van sociale huurwoningen vaker overlastgevend gedrag vertonen, dan mensen met een koopwoning (Kleinhans & Bolt, 2010). Een buurt met een slechte reputatie zal door ouders eerder bestempeld worden als een slechte buurt voor kinderen om in op te groeien. Uit onderzoek naar moeders in achterstandsbuurten in de Verenigde Staten blijkt bijvoorbeeld dat hun subjectieve perceptie van de buurt hun opvoedgedrag beïnvloedt (Dahl et al., 2010). In buurten die ouders als onveilig ervaren, hanteren ouders vaker een autoritaire opvoedstijl, gekenmerkt door striktheid en regels, dan in veilige buurten (Leventhal & Brooks-Gunn, 2000).

Heterogeniteit

Een gebrek aan onderling vertrouwen en verschillen in normen tussen groepen ouders lijkt de perceptie van ouders van de buurt ook te beïnvloeden (Kleinhans & Bolt, 2010). In buurten met veel verschillende etnische groepen, lijken met name autochtone ouders zich

minder veilig te voelen (Franco, Pottick & Huang, 2010). Ouders blijken een meer restrictieve opvoedstijl te gebruiken met strikte regels en controle (McDonell, 2006). Er lijkt bovendien minder contact te zijn tussen verschillende groepen dan binnen groepen. De mate van heterogeniteit in een buurt en de invloed hiervan op contact tussen groepen, wordt veelvuldig onderzocht (Binder et al., 2009). In de jaren '50 van de vorige eeuw kwam Allport (1954) als één van de eerste met de '*contacthypothese*'. Deze hypothese gaat ervan uit dat herhaaldelijk contact tussen verschillende (etnische) groepen, vooroordelen tussen groepen kan verminderen, mits dit contact aan bepaalde voorwaarden voldoet. Er zijn meerdere onderzoeken gedaan naar deze contacthypothese. Een recente longitudinale studie naar contact tussen autochtonen en allochtonen in vier westerse landen laat zien dat contact vooroordelen doet verminderen, maar dat het hebben van vooroordelen de kans op contact ook kleiner maakt (Binder et al., 2009). Aan de contacthypothese zitten echter enkele voorwaarden. Mensen van verschillende groepen moeten allereerst de kans hebben om elkaar te ontmoeten. Ten tweede lijkt een gelijke status tussen individuen, zonder hiërarchische verhouding, de kans op positief contact tussen buurtbewoners van verschillende groepen te bevorderen. Ten derde zullen gezamenlijke doelen een positieve invloed hebben op het contact tussen individuen. Tot slot moet er begrip moet zijn voor verschillen tussen individuen (Allport, 1954). Putnam (2007) voegt hier aan toe dat hoe hoger de contactfrequentie tussen individuen is, hoe groter de kans dat de sociale kwaliteit in de buurt verbetert.

In buurten is de kans op contact groot, doordat buurtbewoners elkaar herhaaldelijk ontmoeten op ontmoetingsplekken in de buurt (Völker, Flap & Lindenberg, 2007). Kinderen lijken een belangrijke rol te spelen in de contacten tussen ouders. Op plekken waar kinderen samenkomen, zoals scholen en speeltuinen, lijken ouders elkaar sneller te ontmoeten (Offer & Schneider, 2007), wat het pedagogisch buurtklimaat kan versterken. Wat betreft de gelijke status en de hiërarchische relatie, ligt het ingewikkelder. Er zitten wel degelijk verschillen in status tussen buurtbewoners. Zo kunnen buurtbewoners van elkaar verschillen wat betreft inkomen, wat ongelijkheid kan veroorzaken (CBS, 2009). Deze ongelijkheid zou de sociale samenhang in de buurt kunnen belemmeren. Allport (1954) geeft aan dat het hebben van een gezamenlijk doel een belangrijke voorwaarde is om vooroordelen te verminderen. Buurtbewoners lijken een gezamenlijk doel te hebben rondom kinderen, namelijk de positieve ontwikkeling van alle kinderen in de buurt (Benson et al., 1998). Niet alleen ouders maar ook andere buurtbewoners hebben er baat bij als kinderen zich positief ontwikkelen en een goede binding hebben met de samenleving, omdat zij dan minder snel normoverschrijdend gedrag zullen vertonen. Als kinderen meer binding met de samenleving hebben, is de kans groter dat zij deze banden behouden in de toekomst (De Winter, 2011).

Sociale contacten tussen groepen zorgen niet per definitie voor een betere beeldvorming. Herhaaldelijk contact tussen groepen lijkt in sommige gevallen juist te leiden tot meer conflicten (Lancee & Dronkers, 2007; Hombrados-Mendieta et al., 2009). Theoretici zoals Uitermark en Duyvendak (2005) tonen zich tegenstanders van het mengen van buurten. Niet zozeer omdat zij tegen sociale contacten tussen groepen zijn, maar

omdat zij denken dat het gedwongen mengen van buurten een averechts effect heeft. Mensen dwingen tot interetnisch contact zou kunnen leiden tot een afkeer van bewoners voor interetnische ontmoetingen (Uitermark & Duyvendak, 2005). Gedwongen interetnisch contact tussen ouders kan verschillen in opvoeding op dezelfde manier versterken. Bij de schoolkeuze van ouders voor hun kind kiezen ouders vaak bewust voor een school met kinderen waarvan de ouders dezelfde opvoednormen en waarden hebben. Als er op de buurtschool voornamelijk kinderen van een etnische minderheidsgroep zitten, dan is de kans groter dat autochtone ouders hun kind naar een school buiten de buurt sturen. Uit onderzoek blijkt namelijk dat ouders graag willen dat hun kinderen contacten leggen met kinderen uit eenzelfde soort milieu en met eenzelfde etnische achtergrond (Leeman & Veendrick, 2001). Ouders geven hiervoor twee redenen op, namelijk: ze denken dat dit beter is voor de kansen van het kind en ze denken dat de ouders van deze kinderen waarschijnlijk eenzelfde opvoedstijl hebben. Onderzoek toont aan dat ouders met een verschillende culturele achtergrond verschillende opvoedstijlen hanteren (Bornstein & Cote, 2009). Verschillen in opvoedstijl kunnen ertoe leiden dat ouders van verschillende etnische groepen, hun kind niet toevertrouwen aan iemand van een andere groep, omdat zij niet dezelfde opvoednormen hanteren. Met name ouders uit hogere inkomenscategorieën in achterstandsbuurten kiezen om deze reden voor alternatieven buiten de buurt. Ouders uit de hoge inkomenscategorie hebben wellicht minder behoefte aan contacten in de buurt, omdat ze meer mogelijkheden hebben om contacten buiten de buurt te zoeken (Veldboer et al., 2007).

Conclusie en implicaties voor het huidige onderzoek

De buurt is één van de systemen uit het ecologisch model van Bronfenbrenner (1977) die de ontwikkeling van kinderen beïnvloedt. Het pedagogisch klimaat in de buurt lijkt op verschillende manieren belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen (Sampson et al., 1999). Allereerst door middel van directe interactie tussen buurtbewoners en kinderen, waarbij volwassenen kunnen fungeren als rolmodel (Jencks & Mayer, 1990). Ten tweede door de mate van steun die ouders ervaren uit hun sociale netwerk in de buurt. Ouders die zowel praktische als emotionele steun krijgen uit hun sociale netwerken, kunnen een stabiele omgeving voor hun kinderen creëren om in op te groeien (Ryan et al., 2010). Ten derde kunnen buurtbewoners zowel kinderen als ouders aanspreken op hun gedrag. Door informele sociale controle zullen ouders en kinderen minder snel normoverschrijdend gedrag vertonen (De Winter, 2011).

Hoe ouders het pedagogisch buurtklimaat beoordelen, lijkt van invloed op de ontwikkeling van het pedagogisch buurtklimaat (Dahl et al., 2010). De perceptie van ouders van het pedagogisch klimaat is tweeledig. Allereerst lijkt de beoordeling van ouders van de mate van betrokkenheid van andere buurtbewoners belangrijk. Daarnaast lijkt de algemene perceptie van ouders van de buurt als plek voor kinderen om in op te groeien van belang. Met name het gevoel van onveiligheid dat ouders ervaren en de mate van vertrouwen in buurtbewoners spelen een rol bij de perceptie van ouders van het pedagogisch buurtklimaat. Een gevoel van onveiligheid kan ontstaan door ongunstige

omstandigheden in de buurt (Dahl et al., 2010), maar ook doordat de buurt een slecht imago heeft (Kleinhans & Bolt, 2010). Het gevoel van onveiligheid kan vervolgens zorgen voor een gebrek aan vertrouwen in buurtbewoners (Dahl et al., 2010). De mate van sociale interactie in de buurt en de tevredenheid van ouders over de mate van sociale interactie in de buurt lijken ook samen te hangen met het vertrouwen van ouders in buurtbewoners (Harknett, 2006; Dabbaghian et al., 2010). De perceptie van de buurt kan worden beïnvloed door de gebouwde en geleefde realiteit uit de eerder besproken definitie van de Visscher (2010).

Er zijn veel aspecten van de gebouwde en geleefde buurt die mogelijk een relatie hebben met opvoeding en de ontwikkeling van kinderen in de buurt (De Visscher, 2010; voor een overzicht zie Leventhal & Brooks-Gunn, 2000). Deze studie zal zich echter beperken tot de relatie tussen residentiële stabiliteit, het aantal huurwoningen per buurt en inkomens- en etnische heterogeniteit enerzijds en de perceptie van ouders van pedagogisch buurtklimaat anderzijds. In buurten waar mensen langer wonen, lijken buurtbewoners meer betrokken bij de buurt (O'Brien Caughy & Franzini, 2005). Ouders laten de keuze om te verhuizen vaak afhangen van de tevredenheid over het aantal sociale contacten dat zij hebben in de buurt (Dabbaghian et al., 2010). Dit leidt tot hypothese a) *ouders die langer in dezelfde buurt wonen, beoordelen de betrokkenheid van buurtbewoners bij kinderen positiever dan ouders die minder lang in dezelfde buurt wonen*. Daarnaast lijkt ook het imago van de buurt van invloed op de perceptie van ouders van het pedagogisch buurtklimaat. In buurten met een beter imago is de gemiddelde woonduur hoger (Kleinhans & Bolt, 2010). Hieruit kan de volgende hypothese worden geformuleerd b) *ouders die langer in een buurt wonen, oordelen positiever over de buurt als plek voor kinderen om op te groeien dan ouders die minder lang in een buurt wonen*. Bewoners van huurwoningen verhuizen vaker (CBS, 2009) en lijken minder bindingen te hebben met de buurt (O'Brien Caughy & Franzini, 2005). Hierdoor is de gemiddelde woonduur langer in buurten met minder huurwoningen (CBS, 2009). Dit leidt tot hypothese c) *in buurten met minder huurwoningen, beoordelen ouders de betrokkenheid van buurtbewoners bij kinderen positiever dan ouders in buurten met meer huurwoningen* en hypothese d) *in buurten met minder huurwoningen, oordelen ouders positiever over de buurt als plek voor kinderen om op te groeien dan in buurten met meer huurwoningen*.

Veel ouders willen dat hun kinderen contacten leggen met kinderen uit eenzelfde soort milieu (Leeman & Veendrick, 2001). In buurten met veel verschillende groepen ouders is de kans groot dat er onderling vooroordelen ontstaan. Het hebben van verschillende opvoednormen kan ervoor zorgen dat ouders hun kind niet toevertrouwen aan een buurtbewoners uit een andere etnische groep (Bornstein & Cote, 2009). Dit leidt tot hypothese e) *in etnisch homogene buurten, beoordelen ouders de betrokkenheid van buurtbewoners bij kinderen positiever dan in etnisch heterogene buurten* en hypothese f) *in etnisch homogene buurten, oordelen ouders positiever over de buurt als plek voor kinderen om op te groeien dan in etnisch heterogene buurten*. Daarbij lijken bewoners die behoren tot een hoge inkomenscategorie die wonen in een achterstandsbuurt, hun contacten vaak buiten de buurt te zoeken. Dit leidt tot hypothese f) *in buurten met een*

homogene inkomensverdeling, beoordelen ouders de betrokkenheid van buurtbewoners bij kinderen positiever dan in buurten met een heterogene inkomensverdeling en hypothese g) in buurten meteen homogene inkomensverdeling, oordelen ouders positiever over de buurt als plek voor kinderen om op te groeien dan in buurten met een heterogene inkomensverdeling.

Methoden

Participanten

Ouders

Bij 1,090 ouders (waarvan 859 moeders en 231 vaders) met een kind van 18 jaar of jonger, zijn in zeventien Nederlandse buurten gegevens verzameld over hun perceptie van het pedagogisch klimaat in de buurt. Van de 1,090 ondervraagde ouders is 79.3% van Nederlandse afkomst, 3.8% van westers allochtone afkomst en 16.8% van de ouders van niet-westers allochtone afkomst. 20.4% van de ouders heeft één kind, 50.9% twee kinderen, 22.0% drie kinderen en de overige 6.7% heeft vier of meer kinderen ($M = 2.17$ $SD = .88$). Er is gebruik gemaakt van het databestand van het onderzoeksproject 'Allemaal Opvoeders', een lopend onderzoek naar de rol van de Centra voor Jeugd en Gezin⁵ bij het versterken van de informele sociale netwerken van gezinnen. In het kader van 'Allemaal Opvoeders' is een vragenlijst afgenomen over de perceptie van ouders van de pedagogische civil society, waarbij de vragen over het pedagogisch buurtklimaat zijn gebruikt in dit onderzoek.

Buurten

De deelnemende buurten verschillen van elkaar wat betreft demografische gegevens. Krommenie is met 16,989 inwoners de grootste buurt die is meegenomen in dit onderzoek en Sanderbout de kleinste, met 1,994 inwoners ($M = 6,843$, $S = 4,512.91$). In tabel 1 is een overzicht gegeven van de belangrijkste demografische gegevens van de deelnemende buurten. Het percentage huurwoningen in een buurt, inkomensheterogeniteit, etnische heterogeniteit, lage inkomens en hoge inkomens, die als onafhankelijke variabelen worden meegenomen in het huidige onderzoek, zijn verzameld bij de gemeenten. Er is hierbij zowel gebruik gemaakt van de gegevens op de internetsites van de deelnemende gemeenten, als van de interne databank van de gemeenten. Deze gegevens zijn beschikbaar gesteld door medewerkers van de gemeenten. Indien gegevens niet via de gemeenten beschikbaar waren, is er gebruik gemaakt van de gegevens van het CBS. De onafhankelijke variabele 'gemiddelde woonduur', is meegenomen op individuniveau en gemeten met behulp van de vragenlijst van 'Allemaal Opvoeders'.

⁵ Voor meer informatie zie factsheet Centrum voor Jeugd en Gezin, 2007.

Tabel 1. Demografische gegevens de deelnemende buurten (N=17)

Buurten	Aantal inwoners	Percentage jongeren t/m 24	Aantal huishoudens	Percentage huishoudens met kinderen
Vlokhoven	3,526	29	1,650	54
Wesselerbrink	16,168	32	8,409	28
Stroinkslanden	10,748	31	5,045	35
Helmerhoek	8,086	34	3,418	44
Vinkhuizen	10,467	35	4,848*	26*
Graan voor Visch	3,334	34	1,250	49
Houten Noordoost	10,798	32	2,156	57
Houten Zuidoost	9,834	38	2,014*	70*
Wittenvrouwenveld/Wyckerpoort	9,446	20	5,157	27
Limmel/Nazareth	5,467	21	3,517	22
Born	2,491	22	1,130*	31*
Sanderbout	1,994	26	910*	36*
Ophoven	4,352	28	1,910*	36*
Parkwijk Noord	3,573	39	1,303	55
Parkwijk Zuid	3,652	33	1,643	37
Krommenie	16,989	27	7,500	25
Kaatsheuvel-west	9,095*	26*	3,748*	41*

*De weergegeven aantallen en percentages zijn representatief voor een groter gebied dan de buurt die wordt meegenomen in het onderzoek, bijvoorbeeld van het stadsdeel waarin de buurt ligt.

Procedure

In het onderzoek zijn zeventien buurten⁶ meegenomen die liggen in de pilotgemeenten van 'Allemaal Opvoeders'. Gemeenten hebben vrijwillig deelgenomen aan het project en vormen hierdoor een selecte steekproef van gemeenten die zich bezig willen houden met het versterken van de informele sociale netwerken van gezinnen. Om voldoende gegevens te verzamelen en een representatieve steekproef van ouders in de deelnemende buurten te krijgen, is gebruik gemaakt van verschillende dataverzamelmethode. Allereerst zijn onderzoekers en studentassistenten de straat op gegaan om ouders ter plekke de vragenlijst af te nemen op ontmoetingsplekken in de buurt zoals scholen, parken, speeltuinen en winkelcentra (N=763). Ten tweede zijn er vragenlijsten opgestuurd naar peuterspeelzalen, scholen en activiteiten van welzijnsorganisaties, zodat deze uitgedeeld konden worden aan ouders (N=228). Ouders vulden in dit geval de vragenlijst zelf in, waarna zij de vragenlijst inleverden bij de desbetreffende organisatie, die de lijsten vervolgens heeft opgestuurd naar de Universiteit Utrecht. Ten derde is de vragenlijst telefonisch bij de ouders afgenomen door de onderzoekers (N=57). Tot slot hadden ouders zes maanden de gelegenheid om de vragenlijst in te vullen op website van 'Allemaal Opvoeders'⁷ (N=42). Ouders die overdag niet in de buurt aanwezig zijn, kunnen hierdoor wel deelnemen aan het onderzoek. Van de 1198 deelnemers uit het databestand van

⁶ De deelnemende buurten zijn Vlokhoven in Eindhoven; Wesselerbrink, Stroinkslanden en Helmerhoek in Enschede, Vinkhuizen in Groningen, Graan voor Visch in Haarlemmermeer; Houten Noordoost en Zuidoost; Wittenvrouwenveld, Wyckerpoort, Limmel en Nazareth in Maastricht; Born, Sanderbout en Ophoven in Sittard-Geleen; Parkwijk Noord en Zuid in Utrecht; Krommenie in Zaanstad en Kaatsheuvel-West in Loon op Zand. De buurten Wittenvrouwenveld en Wyckerpoort zijn voor dit onderzoek samengevoegd, evenals Limmel en Nazareth. Dit in verband met een gebrek aan voldoende gegevens. Deze buurten liggen naast elkaar en komen overeen wat betreft sociaal demografische kenmerken.

⁷ www.allemaalopvoeders.nl

'Allemaal Opvoeders' waren voor 1,090 ouders de gegevens compleet. Van 63 ouders was niet te achterhalen in welke buurt ze wonen en van 45 ouders ontbraken gegevens op alle items over pedagogisch buurtklimaat.

Meetinstrumenten

De perceptie van ouders op de buurt. De vragenlijst bestaat uit 11 items die het pedagogisch buurtklimaat meten. Op basis van eerder onderzoek (Beyers et al., 2003; Roosa et al., 2003), zouden van deze items twee subschalen gemaakt kunnen worden, namelijk: subschaal 1: de perceptie van ouders van de betrokkenheid van buurtbewoners bij de kinderen in de buurt (afgekort *betrokkenheid*) gemeten met 4 items en subschaal 2: de perceptie van ouders van opvoeden en opgroeien in de buurt (afgekort *opgroeien*), gemeten met 6 items. Een voorbeelditem uit de eerste schaal is: 'Ouders in mijn buurt praten met elkaar over hun kinderen'. De tweede schaal bestaat uit items zoals 'Dit is een goede buurt voor kinderen om op te groeien' en 'Als ik de kans had, zou ik uit mijn buurt verhuizen' (zie bijlage 1 voor alle items). De vragen kunnen beantwoord worden met 0= sterk mee oneens, 1= oneens, 2= eens en 3= sterk mee eens. De interne betrouwbaarheid van subschaal 1 is redelijk ($\alpha = .69$) en de interne betrouwbaarheid van subschaal 2 is redelijk tot goed ($\alpha = .78$). De correlatie tussen *betrokkenheid* en *opgroeien* is hoog (.97), wat kan worden verklaard doordat beide variabelen een onderdeel van pedagogisch buurtklimaat meten.

Residentiële stabiliteit. Residentiële stabiliteit meet de gemiddelde woontijd in een buurt. Aan de deelnemende ouders gevraagd hoelang zij al in hun buurt wonen (afgekort: *woontijd*). De variabele *woontijd* is meegenomen als voorspeller op individuniveau.

Huurwoningen. Bij de deelnemende gemeenten is informatie opgevraagd over de verhouding tussen huur- en koopwoningen per buurt (afgekort: *huurwoningen*). De variabele *huurwoningen* is meegenomen als voorspeller op buurtniveau. Houten Zuidoost heeft met 13% de minste huurwoningen van alle deelnemende gemeenten en Vinkhuizen in Groningen heeft met 80% de meeste huurwoningen van alle deelnemende gemeenten.

Etnische heterogeniteit. Etnische heterogeniteit meet het aantal verschillende nationaliteiten dat aanwezig is in de buurt (Hombrados-Mendieta et al., 2009). Etnische heterogeniteit is berekend met behulp van de gegevens van de deelnemende gemeenten over de afkomst van de bewoners. Om heterogeniteit te meten, is de Herfindahl-Hirschmann Index (HHI) gebruikt. Deze formule wordt vaak gebruikt om heterogeniteit te berekenen, onder andere om de mate van heterogeniteit van bewoners in buurten te berekenen (Raman, 2010).

$$\overline{HHI} = 1 - HHI = \sum_{i=1}^S p_i^2 \quad (1)$$

In formule 1 staat \overline{HHI} voor de mate van etnische heterogeniteit, S voor het aantal groepen en p_i voor het percentage in de buurt dat bestaat uit één groep, gedeeld door

100. In dit onderzoek worden drie groepen meegenomen ($S=3$); autochtone buurtbewoners, westers allochtone buurtbewoners en niet-westers allochtone buurtbewoners. Hierbij is de definitie van het CBS gehanteerd⁸ (CBS, 2011). De deelnemende buurten bestaan uit meer dan drie etnische groepen. Niet alle gemeenten hadden dezelfde gegevens beschikbaar over de etnische samenstelling van buurten. De verhouding tussen het aantal autochtone, westers allochtone en niet-westers allochtone bewoners was voor elke buurt beschikbaar. Uit onderzoek blijkt dat de perceptie van Nederlanders op de buurt het sterkst wordt beïnvloed door de aanwezigheid van niet-westerse allochtonen in een buurt (Ministerie voor volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieu, 2009). De indeling naar deze drie groepen lijkt daarom valide. De schaal van de HHI loopt van $1/S$ tot 1; waarbij een buurt met een score van 1 volledig heterogeen is en een buurt met een score van 0 volledig homogeen. *Etnische heterogeniteit* is meegenomen als voorspeller op buurtniveau.

Inkomensheterogeniteit. Inkomensheterogeniteit meet de verscheidenheid in inkomen in een buurt. Bij de deelnemende gemeenten zijn gegevens verzameld over het gemiddelde inkomen per buurt per inwoner in euro's ($M=15,090$ $SD=3,630$) en het percentage mensen met een hoog inkomen, een middelbaar inkomen en een laag inkomen. Iemand valt in de categorie 'laag inkomen' als het besteedbaar jaar inkomen van een persoon lager is dan 13,9 duizend euro en in de categorie 'hoog inkomen' als het besteedbaar jaarinkomen hoger was of gelijk was aan 24,3 duizend euro (CBS, 2011). Met behulp van deze gegevens is voor inkomensheterogeniteit gebruik gemaakt van de HHI-index. De steekproef bestaat uit twee soorten buurten; homogene buurten waarbij de meeste bewoners vallen in de lage inkomenscategorie en heterogene buurten waarbij de bewoners zowel in de lage, midden als hoge inkomenscategorie vallen. Er zijn geen buurten meegenomen waarbij de bewoners uitsluitend behoren tot de midden of hoge inkomenscategorie. Een sterk homogene buurt in deze steekproef, is in feite een buurt met uitsluitend lage inkomens. Aangezien inkomens van belang lijken te zijn bij het effect van heterogeniteit op de perceptie van ouders van de buurt (Putnam, 2007; Van Wilsem et al., 2003), is er gekozen om zowel *inkomensheterogeniteit* die sterk correleert met lage inkomens ($\alpha = .903$) als *hoge inkomens* mee te nemen als voorspeller op buurtniveau.

Data-analyse

Allereerst zijn de demografische kenmerken van de buurten met elkaar vergeleken. Vervolgens is met behulp van een confirmatieve factoranalyse (CFA) in Mplus (versie 6.0, Muthén & Muthén, 2010), gekeken welk meetmodel het beste bij de data past. De standaard *maximum likelihood* optie in Mplus is gebruikt als schattingsmethode. Participanten waarbij de scores op bijna alle items ontbraken ($N=25$) zijn geheel verwijderd. Participanten waarbij scores op enkele items ontbraken, zijn wel meegenomen

⁸ Volgens het CBS is iemand westers allochtoon als deze persoon geboren is in Europa (met uitzondering van Turkije), Noord-Amerika en Oceanië, Indonesië of Japan en is iemand niet-westers allochtoon als deze persoon geboren is in Afrika, Latijns-Amerika, Azië (met uitzondering van Indonesië en Japan) of Turkije (CBS, 2011)

in de analyses. Er zijn drie modellen opgesteld, namelijk: model 1, waarbij alle 11 de items zijn meegenomen in het model, model 2, waarbij alle items zijn meegenomen in het model behalve de item: 'Ik heb een stem in mijn buurt' (*item 8k*). Vanuit de deelnemende ouders leek onduidelijkheid te bestaan over dit item. Achteraf blijkt dat niet alle enquêteurs dezelfde interpretatie van *item 8k* hadden, waardoor deze op verschillende manieren is uitgelegd. Om deze reden is er besloten om pedagogisch buurtklimaat als totale schaal zowel met als zonder *item 8k* mee te nemen en onderling te vergelijken. Model 3 maakt onderscheid tussen de subschalen *betrokkenheid* en *opgroeien*. Bij model 3 is *item 8k* helemaal weggelaten.

Vervolgens zijn de factorscores, die het resultaat zijn van de CFA, opgeslagen in het databestand om het structurele model te analyseren. Hiervoor is gekozen omdat de combinatie van het meetmodel met het structurele model teveel parameters bevat voor de steekproef op het buurniveau. Met het structurele model is een multilevel analyse uitgevoerd (Hox, 2010). Met behulp van een leeg model waar alleen het intercept in wordt geschat samen met de variantie op het individuele niveau en de variantie op het buurniveau (model 3) is de *Intraclass correlation* (ICC) uitgerekend om zo te kijken of er voldoende variantie is op buurniveau. Vervolgens zijn stapsgewijs de voorspellers toegevoegd. Om onderzoeksvraag 1 (Is er samenhang tussen de mate van residentiële stabiliteit in een buurt en de perceptie van ouders van hun buurt) te beantwoorden zijn twee modellen opgesteld, namelijk: model 4 waarbij de variabele *woonduur* als voorspeller op het eerste niveau is toegevoegd. Vervolgens is er gekeken of er verschillen zijn tussen buurten in de relatie tussen *woonduur* en *betrokkenheid* en *opgroeien*. Dit bleek niet zo te zijn, daarom zijn er geen *random slopes* meegenomen in deze analyses. Bij model 5 is de variabele *huurwoningen* als voorspeller op het tweede niveau is toegevoegd. Om onderzoeksvraag 2 (Is er samenhang tussen de mate van heterogeniteit in een buurt en de perceptie van ouders van hun buurt) te beantwoorden zijn vervolgens nog drie modellen opgesteld. Model 6 waarbij de variabele *etnische heterogeniteit* als voorspeller op het tweede niveau is toegevoegd, model 7 waarbij de variabele *inkomsheterogeniteit* als voorspeller op het tweede niveau is toegevoegd en model 8 waarbij de variabele *hoge inkomens* als voorspeller op het tweede niveau is toegevoegd. Naar aanleiding van de resultaten van deze modellen, is er een definitief model opgesteld, om te kijken in hoeverre variantie tussen *betrokkenheid* en *opgroeien* op buurniveau kan worden verklaard door de variabelen die individueel een significant effect hebben op *betrokkenheid* en *opgroeien*.

Om te kijken of de modellen bij de data passen zijn de *comperative fit index* (CFI), de *Tucker-Lewis index* (TLI), de *root mean square error of approximation* (RMSEA) en de gestandaardiseerde versie van de *root mean square residual* (SRMR) gebruikt. Ondanks dat er nog geen consensus is over de exacte waarden waarbij het model voldoende aansluit bij de data, zijn de volgende richtlijnen gebruikt (Kline, 2010): het model past goed bij de data als CFI en TLI zijn >0.90, RMSEA is <0.08, en SRMR is <0.05. Om modellen met elkaar te vergelijken, zijn de Akaike (AIC) en Schwarz (BIC) informatie

criteria gebruikt, waarbij geldt dat hoe lager de AIC en BIC waarden, hoe beter het model bij de data past.

Resultaten

Allereerst zijn de demografische kenmerken van de buurten met elkaar vergeleken. De gemiddelden, standaarddeviaties, variantie en correlaties van de onafhankelijke variabelen staan weergegeven in tabel 2. De variantie in etnische heterogeniteit is met .10-.68 iets minder dan het landelijk gemiddelde van .00-.80 (Nieuwbeerta, McCall, Elffers, Eising & Wittebrood, 2008). Daarnaast is de hoge, maar niet perfecte negatieve correlatie tussen hoge en lage inkomens opvallend. In buurten met veel buurtbewoners uit de lage inkomenscategorie, wonen vrijwel geen bewoners uit de hoge inkomenscategorie. Een mogelijke verklaring voor het kleine verschil is dat er in de deelnemende buurten ook bewoner wonen die behoren tot de middeninkomenscategorie.

Tabel 2. Beschrijvende statistieken en correlaties tussen onafhankelijke variabelen

	M in %	SD	Variantie	Correlaties				
				2	3	4	5	6
1. Woonduur	10.5*	9.0	6.01 - 17.23	-	-	-	-	-
2. Huurwoningen	.45	.17	.13 - .80		-0.211	0.750	-0.766	0.766
3. Etnische heterogeniteit	.49	.13	.10 - .68			-0.178	0.153	0.024
4. Inkomensheterogeniteit	.39	.05	.33 - .51				-.938	0.903
5. Hoge inkomens	.71	.08	.00 - .32					-.945
6. Lage inkomens	.43	.09	.29 - .58					

*Gemiddelde woonduur per buurt in jaren

Model fit

Met behulp van een confirmatieve factoranalyse (CFA) in Mplus (versie 6.0, Muthén & Muthén, 2010), zijn model 1, 2 en 3 met elkaar vergeleken. Tabel 3 laat de uitkomsten zien van de CFA. Model 2, waarbij *item 8k* (Ik heb een stem in mijn buurt) is weggelaten, past beter bij de data dan model 1 waarbij *item 8k* wel wordt meegenomen. Model 3 waarbij de 11 items zijn onderverdeeld in de subschalen *betrokkenheid* en *opgroeien* paste het beste bij de data.

Tabel 3. Fit statistieken van de confirmatieve factoranalyse van de steekproef (N=1090)

Model	AIC	BIC
1	17,173	17,392
2	15,361	15,561
3	15,211	15,416

Leeg model

Model 3 (met de subschalen *betrokkenheid* en *opgroeien*) is gebruikt voor het structurele multilevel model. Allereerst is het model geanalyseerd als een *intercept-only model* zonder voorspellers om te kijken hoeveel variantie van de variabelen *betrokkenheid* en *opgroeien* zich bevindt op individuniveau en hoeveel op buurtniveau. Het intercept-only model kan worden geschreven als:

$$y_{ij} = \gamma_{00} + u_{0j} + e_{ij}, \quad (2)$$

In formule 2 staat onderschrift *i* voor het individuniveau, onderschrift *j* voor het buurtniveau, γ_{00} is het intercept, u_{0j} is de variantie op buurtniveau en e_{ij} is de variantie op individuniveau. Vervolgens is de Intraclass correlation (ICC) berekend met behulp van de formule:

$$\rho = \frac{\sigma_u^2}{\sigma_u^2 + \sigma^2} \quad (3)$$

In formule 3 ρ staat voor de ICC, σ_{u0}^2 voor de mate van variantie op het tweede niveau en σ_e^2 voor de mate van variantie op het eerste niveau. De ICC van het intercept-only model laat zien dat bij de variabele *betrokkenheid* 4.5% van de variantie zich bevindt op buurtniveau en 95.5% op individuniveau. Bij de variabele *opgroeien*, bevindt 11.5% van de variantie zich op buurtniveau en 88.5% op individuniveau. In de sociale wetenschappen wordt normaliter de volgende vuistregel gehanteerd: 0.05 is een klein effect, 0.10 een middelgroot effect en 0.15 een groot effect (Raudenbush & Lui, 2000). De ICC van opgroeien kan worden beschouwd als een middelgroot effect. Dit toont aan dat de buurt invloed heeft op de perceptie van ouders van het pedagogisch buurtklimaat. De overige resultaten van dit model zijn te vinden in tabel 4 en 5 (zie M3, kolom 2, tabel 4 en 5), waarbij de regressie coëfficiënt van het intercept en de variantie op het eerste (σ_e^2) en tweede niveau (σ_{u0}^2) te zien is.

Residentiële stabiliteit

Om onderzoeksvraag 1 te beantwoorden, is op individuniveau eerst de variabele *woonduur* toegevoegd (zie M4, kolom 3, tabel 4 en 5) en op buurtniveau het percentage huurwoningen (zie M5, kolom 3 van tabel 4 en 5). Er is geen significant effect van woonduur op de afhankelijke variabelen *betrokkenheid* ($\beta(\text{SE}) = 0.07(.058)$, $p = .21$), en *opgroeien* ($\beta(\text{SE}) = 0.06(.04)$, $p = .13$). Vervolgens is gekeken naar het effect van huurwoningen op *betrokkenheid* ($\beta(\text{SE}) = -1.07(.05)$, $p < .05$), en *opgroeien* ($\beta(\text{SE}) = -2.15(.68)$, $p < .01$), dat wel significante effecten liet zien.

Tabel 4. Resultaten voor de afhankelijke variabele betrokkenheid

Model:	M3	M4	M5	M6	M7	M8	M9	M10
Fixed								
Intercept	0	-0.54(.19)	0.54(.32)	-1.10(.43)	1.10(.90)	-0.43(.22)	-1.06(.81)	-1.10(.43)
Woonduur		0.07(.058)						
Huurwoningen			-1.07(.05)*				-0.14(.34)	0
Etnische heterogeniteit				-0.06(.15)**			-0.55(.19)**	-0.62(.17)*
Inkomens-heterogeniteit					0.37(.25)			
Hoge inkomens						0.49(.26)	0.29(.34)	0
Random								
σ_e^2	3.14(.13)	3.19(.13)	3.14(.13)	3.14(.13)	3.14(.13)	3.14(.13)	3.14(.13)	3.14(.13)
σ_u^2	0.15(.06)	0.11(.06)	0.11(.05)	0.69(.04)	0.13(.06)	0.11(.05)	0.06(.03)	0.09(.04)
AIC/BIC	8,953/ 8,983	7,794 / 7,839	8,016/ 8,066	8,015/ 8,065	8,015/ 8,065	8,016/ 8,066	8,018/ 8,088	8,015/ 8,065

Noot. * $p < .05$, ** $< .01$

Let op: de intercept bij M3 is 0 omdat alle variabelen bestaan uit factorscores. In M10 zijn daarbij de waarden voor *Huurwoningen* en *hoge inkomens* gefixeerd op 0.

Tabel 5. Resultaten voor de afhankelijke variabele opgroeien

Model:	M3	M4	M5	M6	M7	M8	M9	M10
Fixed								
Intercept	0	-0.39(.25)	1.08(.41)	-1.77(.63)	2.82(1.33)	-0.87(.30)	-1.47(1.21)	-1.77(.63)
Woonduur		0.06(.042)						
Huurwoningen			-2.15(.68)**				0.22(.25)	0
Etnische heterogeniteit				-0.53(.17)**			-0.44(.21)*	-0.53(.18)**
Inkomens-heterogeniteit					0.5(.20)**			
Hoge inkomens						0.52(.21)**	0,29(.24)	0
Random								
σ_e^2	3.90(.19)	4.0(.19)	3.89(.19)	3.89(.20)	3.89(.19)	3.09(.19)	3.89(.19)	3.90(.20)
σ_u^2	0.50(.15)	0.4(.15)	0.37(.15)	0.35(.14)	0.39(.16)	0.37(.17)	0.25(.11)	0.35(.14)
AIC/BIC	8,953/ 8,983	7,794/ 7,839	8,016/ 8,066	8,015/ 8,065	8,015/ 8,065	8,016 / 8,066	8,018/ 8,088	8,015/ 8,065

Noot. * $p < .05$, ** $< .01$

Let op: de intercept bij M3 is 0 omdat alle variabelen bestaan uit factorscores. In M10 zijn daarbij de waarden voor *Huurwoningen* en *hoge inkomens* gefixeerd op 0.

Heterogeniteit

Om onderzoeksvraag 2 te beantwoorden, zijn op buurtniveau de variabelen *inkomensheterogeniteit*, *etnische heterogeniteit* en *hoge inkomens* toegevoegd. De resultaten hiervan zijn weergegeven in tabel 4 en 5. In de 5^e kolom (M6) is te zien dat *etnische heterogeniteit* een significant effect heeft op zowel *betrokkenheid* ($\beta(\text{SE}) = -0.06(.15)$, $p < .01$), als *opgroeien* ($\beta(\text{SE}) = -0.53(.17)$, $p < .01$). Vervolgens is hetzelfde gedaan voor *inkomensheterogeniteit* (zie M7, kolom 6, tabel 4 en 5) en *hoge inkomens* (zie M8, kolom 6, tabel 4 en 5). Uit de resultaten blijkt dat de variabele *inkomensheterogeniteit* geen significant effect heeft op *betrokkenheid* ($\beta(\text{SE}) = .37(.25)$, $p = .13$), maar wel op *opgroeien* ($\beta(\text{SE}) = 0.5(.20)$, $p < .01$). De variabele *hoge inkomens* (M8) laat geen significant effect zien op *betrokkenheid* ($\beta(\text{SE}) = 0.49(.26)$, $p = .06$) maar wel op *opgroeien* ($\beta(\text{SE}) = 0.52(.21)$, $p < .01$).

Definitief model

Naar aanleiding van de resultaten van de modellen waarbij de relatie tussen de voorspellers en *betrokkenheid* en *opgroeien* onafhankelijk van elkaar is bekeken, is er een model opgesteld met alle voorspellers die individueel een significante samenhang lijken te vertonen met *betrokkenheid* en *opgroeien* (zie M9, kolom 8, tabel 4 en 5). Uit de resultaten van dit model blijkt dat de relatie tussen de voorspellers *huurwoningen* en *hoge inkomens* en de afhankelijke variabelen *betrokkenheid* en *opgroeien* geen significante verschillen meer laten zien (M9). Deze aanvankelijke significante bijdrage van *huurwoningen* en *hoge inkomens* wordt vervangen door een vrij sterke significante relatie tussen zowel *betrokkenheid* ($\beta(\text{SE}) = -0.62(.17)$, $p < .05$) als *opgroeien* ($\beta(\text{SE}) = 0.52(.18)$, $p < .01$), met *etnische heterogeniteit* (zie M10, kolom 9, tabel 4 en 5). Voor een zo simpel mogelijk definitief model zijn de variabelen *huurwoningen* en *hoge inkomens* in het definitieve model (M10) gefixeerd op 0. Op deze manier wordt alleen het significante effect van de variabele *etnische heterogeniteit* meegenomen. Dit model lijkt goed bij de data te passen (CFI = .999; TLI = .997; SRMR = .208; MRSEA = .016). De AIC en BIC waarden van de laatste twee modellen laten zien dat het versimpelde model (M10: AIC=8,015; BIC=8,065) beter bij de data past dan het oorspronkelijke model (M9: AIC=8,018; BIC=8,088). Het definitieve model (M10) voor de variabele *betrokkenheid* kan worden omschreven als:

$$Y_{ij} = \gamma_{00} + \gamma_{01}Z_{1j} + \gamma_{02}Z_{2j} + \gamma_{03}Z_{3j} + u_{0j} + e_{ij}, \quad (4)$$

In formule 4 staat onderschrift i voor het individuniveau, onderschrift j voor het buurtniveau, γ_{00} is het intercept, $\gamma_{01}Z_{1j}$ staat voor de variabele *huurwoningen*, $\gamma_{02}Z_{2j}$ staat voor de variabele *etnische heterogeniteit*, $\gamma_{03}Z_{3j}$ staat voor de variabele *hoge inkomens*, u_{0j} is de variantie op buurtniveau en e_{ij} is de variantie op individuniveau.

Een dezelfde vergelijking kan worden opgesteld voor de variabele *opgroeien*⁹. Met behulp van een multilevel analyse, waarbij onverklaarde variantie op zowel het individuniveau als op buurtniveau berekend kan worden (Hox, 2010) is de ICC berekend. De ICC laat zien dat 4.5% van de onverklaarde variantie van de variabele *betrokkenheid* kan worden verklaard op buurtniveau. Van deze 4.5% wordt 38.8% verklaard door Het definitieve model (zie M10, kolom 9, tabel 4). De ICC laat verder zien dat 11.5% van de onverklaarde variantie van de variabele *opgroeien* wordt verklaard op buurtniveau. Hiervan wordt 28.4% verklaard door Model 10 (zie kolom 9, tabel 5).

Conclusie en discussie

Het doel van dit onderzoek was om te kijken of verschillen tussen buurten wat betreft de perceptie van ouders van het pedagogisch buurtklimaat, te verklaren zijn door residentiële stabiliteit en inkomens- en etnische heterogeniteit in de buurt. Uit de resultaten blijkt dat de woonduur van ouders geen significante invloed heeft op hun perceptie van het pedagogisch buurtklimaat. Er lijkt wel een negatieve samenhang te zijn tussen het aantal huurwoningen in een buurt en de perceptie van ouders van het pedagogisch klimaat in de buurt, voornamelijk op de perceptie van ouders van de buurt als plek voor kinderen om op te groeien. Deze bevinding sluit aan bij eerder onderzoek naar het effect van huurwoningen op de sociale cohesie in de buurt (Sommerville et al., 2009). Huurders lijken zich minder verbonden te voelen met de buurt (O'Brien Caughy & Franzini, 2005). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat buurten met veel huurwoningen een slechter imago lijken te hebben dan buurten met minder huurwoningen (Kleinhans & Bolt, 2010). Met name sociale huurwoningen staan daarbij vaker in buurten met minder gunstige omstandigheden (Sommerville et al., 2009). Zowel het slechte imago van de buurt als de daadwerkelijk minder gunstige omstandigheden in de buurt kunnen ouders een constant gevoel van onveiligheid geven (Dahl et al., 2010). Ouders die ontevreden zijn over de buurt zullen andere buurtbewoners minder snel in vertrouwen nemen. Dit gebrek aan vertrouwen lijkt een negatief effect te hebben op de onderlinge betrokkenheid van ouders in een buurt (Dabbaghian et al., 2010). Verder onderzoek naar verschillen tussen ouders in buurten met overwegend huurwoningen en ouders in buurten met overwegend koopwoningen is noodzakelijk. Hierin kan worden uitgezocht in hoeverre het onveilige gevoel van ouders en het gebrek aan vertrouwen in buurtbewoners een rol spelen bij de relatie tussen het pedagogisch buurtklimaat en huurwoningen.

De relatie tussen het pedagogisch buurtklimaat en inkomensheterogeniteit laat gemengde resultaten zien. Er is geen significante relatie gevonden tussen inkomensheterogeniteit en de perceptie van ouders van de betrokkenheid van buurtbewoners bij kinderen. Eerder onderzoek laat zien dat bewoners uit hogere inkomenscategorieën zich minder betrokken voelen bij de eigen buurt dan bewoners uit

⁹ Let op. Tussen de variabelen *betrokkenheid* en *opgroeien* zit een sterke correlatie (.97). Om deze correlatie op te nemen in de formule zal een matrixformule moeten worden beschreven. Voor de duidelijkheid is in dit onderzoek een simplistische versie van het model weergegeven. Voor meer informatie over matrix formules zie: Jedidi en Ansari (2001).

lagere inkomenscategorieën. Bewoners uit hogere inkomenscategorieën zoeken hun contacten vaker buiten de buurt en hebben hierdoor mogelijk minder behoefte aan contacten in de buurt (Veldboer et al., 2010). Dit zou een verklaring kunnen zijn voor het uitblijven van een positievere perceptie van ouders van de betrokkenheid van buurtbewoners bij kinderen in buurten met meer bewoners uit de hogere inkomenscategorieën. Hierdoor ontstaat de vraag of sociale menging door middel van herstructurering wel zinvol is (Van Kempen et al., 2009; Uitermark & Duyvendak, 2005). Er is echter wel een significante relatie gevonden tussen inkomensheterogeniteit en de perceptie van ouders van de buurt als plek voor kinderen om op te groeien. In dit onderzoek is een homogene buurt een buurt met uitsluitend lage inkomens. De resultaten laten daarbij zien dat er een positieve significante relatie is tussen het percentage hoge inkomens en de perceptie van ouders van de buurt als plek voor kinderen om op te groeien. De resultaten komen overeen met eerder onderzoek, waaruit blijkt dat het percentage bewoners uit de hoge inkomenscategorie van invloed is op het imago van de buurt (Veldboer et al., 2007). Hieruit kan geconcludeerd worden dat in buurten met meer bewoners uit de hoge inkomenscategorie, ouders een positiever beeld hebben van de buurt als plek voor kinderen om op te groeien. Evenals het percentage huurwoningen in een buurt, kan het percentage lage inkomens de buurt een slecht imago geven, waardoor ouders sneller een gevoel van onveiligheid ervaren (Dabbaghian, et al., 2010). Als de aanwezigheid van bewoners uit hogere inkomenscategorieën het imago verbetert, zou dit het gevoel van onveiligheid bij ouders kunnen verminderen. Een verminderd gevoel van onveiligheid beïnvloedt mogelijk de perceptie van ouders van de buurt als plek voor kinderen om op te groeien (Dahl et al., 2010).

De bovenstaande bevindingen impliceren dat de herstructureringsmethoden van de Nederlandse overheid (Veldboer et al., 2007) gedeeltelijk het gewenste effect hebben; minder huurwoningen zorgen voor meer hoge inkomens in een buurt, wat ertoe kan leiden dat ouders het pedagogisch buurtklimaat in hun buurt positiever beoordelen. Vanuit dit perspectief is het sociale herstructureringsbeleid van de overheid een stap in de goede richting naar het verbeteren van het pedagogisch buurtklimaat. Er zal echter meer onderzoek gedaan moeten worden naar de effecten van sociale menging op het pedagogisch buurtklimaat en welke specifieke mechanismen hierbij een rol spelen.

Sociale menging heeft naast sociaaleconomische redenen nog een reden, namelijk het tegengaan van etnische segregatie. De resultaten van het huidige onderzoek laten een sterke negatieve samenhang tussen het pedagogisch buurtklimaat en etnische heterogeniteit zien; in etnisch homogene buurten beoordelen ouders de betrokkenheid van buurtbewoners bij kinderen uit de buurt positiever dan in etnisch heterogene buurten. Hetzelfde geldt voor de perceptie van ouders van de buurt als plek voor kinderen om op te groeien. Voor deze resultaten zijn twee verklaringen te bedenken. Allereerst zou een gebrek aan onderling vertrouwen tussen groepen ouders kunnen zorgen voor een negatievere perceptie van ouders van het pedagogisch klimaat in etnisch heterogene buurten (Kleinhans & Bolt, 2010). Ouders van verschillende etnische groepen lijken minder

contact te hebben en 'bemoeien' zich mogelijk minder met elkaars kinderen (Franco et al., 2010). Ten tweede lijken ouders in etnisch heterogene buurten sneller geneigd een autoritaire opvoedstijl te gebruiken, waarbij ze hun kinderen controleren en strikte regels te stellen (Franco et al., 2010). Uit onderzoek blijkt dat ouders vaker een autoritaire opvoedstijl gebruiken als zij zich onveilig voelen in de buurt (McDonell, 2006).

Het percentage huurwoningen en het percentage bewoners uit de hoge inkomenscategorie lijken afzonderlijk een significant effect te hebben op het pedagogisch buurtklimaat. Etnische heterogeniteit overschaduwde deze significante effecten. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het mengen van etnische groepen en daarmee ook sociale herstructurering niet wenselijk is, zoals ook in eerder onderzoek wordt bevestigd (Uitermark & Duyvendak, 2005). De aanwezigheid van veel etnische groepen in één buurt, kan immers zorgen voor twee mechanismen die het pedagogisch buurtklimaat mogelijk belemmeren, namelijk een gebrek aan onderling vertrouwen tussen ouders (Kleinmans & Bolt, 2010) en een gevoel van onveiligheid bij ouders (McDonell, 2006). De vraag blijft of het wenselijk is om verschillende etnische groepen volledig gescheiden te laten wonen. In plaats van contacten tussen groepen te vermijden omdat deze mogelijk tot conflicten kunnen leiden, kan ook gekeken worden naar oplossingen om bepaalde groepen wel samen te laten leven. Door te investeren in het overbruggen van vooroordelen tussen etnische groepen, zouden verschillen tussen ouders geen belemmering meer hoeven vormen voor het pedagogisch buurtklimaat (Putnam, 2007). Herhaaldelijk contact tussen (etnische) groepen, zouden vooroordelen kunnen verminderen, mits er wordt voldaan aan enkele voorwaarden (Allport, 1954). Eén van deze voorwaarden, het hebben van een gezamenlijk doel, lijkt een mogelijke manier om vooroordelen van ouders van verschillende etnische groepen te overbruggen. Alle buurtbewoners hebben als gezamenlijk doel een positieve ontwikkeling van kinderen in de buurt (Benson et al., 1998). De kans dat kinderen normoverschrijdend gedrag vertonen, lijkt te worden verkleind als er sprake is van een goed pedagogisch buurtklimaat, met voldoende intergenerationeel contact, onderlinge steun en informele sociale controle (Sampson et al., 1997). Kinderen lijken daarbij een belangrijke bron van sociaal kapitaal te zijn voor ouders. Op plekken waar kinderen elkaar ontmoeten, ontmoeten ouders elkaar ook (Offer & Schneider, 2007), bijvoorbeeld op scholen en consultatiebureaus. Hier komen ze herhaaldelijk met elkaar in contact. Herhaaldelijk contact tussen groepen ouders kan vervolgens een bijdrage leveren aan de afname van onderlinge vooroordelen (Putnam, 2007).

Bij het interpreteren van de resultaten, moet rekening worden gehouden met enkele beperkingen van dit onderzoek. Allereerst moet de variabele inkomensheterogeniteit voorzichtig worden geïnterpreteerd, aangezien een homogene buurt in deze studie gelijk staat aan een buurt met overwegend bewoners in de lage inkomenscategorie. Ten tweede impliceert de hoge negatieve correlatie tussen hoge inkomens en huurwoningen in deze studie, dat in dit onderzoek voornamelijk sociale huurwoningen zijn meegenomen. Eerder onderzoek toont aan dat de relatie met het pedagogisch buurtklimaat anders is voor sociale- dan voor particuliere huurwoningen

(Sommerville et al., 2009). Uitspraken over de samenhang tussen huurwoningen en het pedagogisch buurtklimaat moeten hierdoor met enige voorzichtigheid worden gedaan. Ten derde is de gebruikte vragenlijst nog niet gevalideerd, hij is gebaseerd op onderdelen van bestaande vragenlijsten, waaronder die van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) voor het 'Gezinsrapport 2011' (Bucx, 2011). Bovendien hebben de deelnemende gemeenten hebben zich vrijwillig aangemeld voor 'Allemaal Opvoeders'. Dit wijst op interesse voor het pedagogisch buurtklimaat, waardoor de perceptie van ouders mogelijk is beïnvloed door eerdere investeringen van de gemeenten in het pedagogisch buurtklimaat. Tot slot zijn in dit onderzoek niet alleen achterstandsbuurten meegenomen, wat zorgt voor een heterogene steekproef van ouders en buurten. Dit verhoogt de kans op externe validiteit (Robson, 2002).

Samenvattend, kan geconcludeerd worden dat zowel residentiële stabiliteit als inkomens- en etnische heterogeniteit een relatief groot gedeelte van de onverklaarde variantie op buurtniveau verklaren. In homogene buurten met minder huurwoningen zijn ouders positiever over het pedagogisch buurtklimaat dan in heterogene buurten met meer huurwoningen. Sociale menging door middel van herstructurering lijkt een stap in de goede richting voor het verbeteren van het pedagogisch buurtklimaat (Veldboer et al., 2007). Herhaalde ontmoetingen tussen ouders en het hebben van een gezamenlijk opvoeddoel (Offer & Schneider, 2007) kunnen eventuele vooroordelen tussen groepen ouders verminderen (Putnam, 2007). Projecten zoals 'Allemaal Opvoeders', waarin het bevorderen van onderling contact tussen opvoeders een centraal doel is, kunnen een oplossing bieden tegen eventuele vooroordelen tussen groepen ouders. Vervolgonderzoek zal moeten uitwijzen welke activiteiten hieraan kunnen bijdragen en welke mechanismen een rol spelen bij het verbeteren van een pedagogisch klimaat in de buurt.

Literatuurlijst

- Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Garden City, NY: Doubleday.
- Beyers, J. M., Bates, J. E., Pettit, G. S. & Dodge, K. A. (2003). Neighborhood structure, parenting processes, and the development of youths' externalizing behaviors: A Multilevel Analysis. *American Journal of Community Psychology, 31*, 35-53.
- Binder, J., Zagefka, H., Brown, R., Funke, F., Kessler, T., Mummendey, A., Maquil, A., Demoulin, S. & Leyens, J-P. (2009). Does contact reduce prejudice or does prejudice reduce contact? A longitudinal test of the contact hypothesis among majority and minority groups in three European countries. *Journal of Personality and Social Psychology, 96*, 843-856.
- Benson, P. L., Leffert, N., Scales, P. C., & Blyth, D. A. (1998). Beyond the Village rhetoric: Creating healthy communities for children and adolescents. *Applied Developmental Science, 2*(3), 138-159.
- Bornstein, M. H. & Cote, L. R. (2009). Child temperament in three U.S. Cultural groups. *Infant mental health journal, 30*, 433-451.
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist, 32*, 513-531.
- Bucx, F. (red.) (2011). *Gezinsrapport 2011: Een portret van het gezinsleven in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2009). *Het wonen overwogen: De resultaten van het woononderzoek Nederland 2009*. Gevonden mei 2011 op <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/8F3ED39F-7D82-48FF-B6DD-9C610EBF9512/0/2010hetwonenoverwogen2009.pdf>.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2011). Gevonden februari 2011 op: www.cbsinuwbuurt.nl.
- Coleman, J. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology, 94*, 95-120.
- Dahl, T., Ceballo, R. & Huerta, M. (2010). In the eye of the beholder: mothers' perceptions of poor neighborhoods as places to raise children. *Journal of Community Psychology, 38*, 419-434.
- Dabbaghian, V., Jackson, P., Spicer, V. & Wuschke, K. (2010). A cellular automata model on residential migration in response to neighborhood social dynamics. *Mathematical and Computer Modelling, 52*, 1752-1762.
- Factsheet Centrum voor Jeugd en Gezin* (2007). Gevonden op 3 december 2010, op http://www.nji.nl/nji/dossier/Downloads/CJG_Factsheet.pdf.
- Franco, L. M., Pottick, K.J., Huang, C-C. (2010). Early parenthood in a community context: neighborhood conditions, race-ethnicity and parenting stress. *Journal of Community Psychology, 38*, 574-590.
- Garbarino, J. & Kostelny, K. (1992). Child maltreatment as community problem. *Child Abuse & Neglect, 16*, 455-464.

- Green, B. L., Furrer, C. & McAllister, C. (2007). How do relationships support parenting? Effects of attachment style and social support on parenting behavior in an at-risk population. *Journal of Community Psychology, 40*, 96-108.
- Greenberg, S., W. & Rohe, W., M. (red.) (1986). Informal social control and crime prevention in modern urban neighborhoods, 79-118 in Ralph B. Taylor's *Urban neighborhoods: Research and Policy*. New York: Praeger.
- Hatch, S. L. & March, D. (2010) Concepts and challenges in capturing dynamics of the wider social environment. In Morgan, G. & Bhugra, D. *Principles of social psychiatry*. Oxford: Wiley-Blackwell, 65-76.
- Harknett, K. (2006). The relationship between private safety nets and economic outcomes among single mothers. *Journal of Marriage and Family, 68*, 172-191.
- Henly, J. R. (2002). Informal support networks and the maintenance of low-wage jobs. In F. Munger (Ed.), *Laboring below the line: The new ethnography of poverty, low-wage work, and survival in the global economy* (pp. 179-203). New York: Russell Sage Foundation.
- Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. Berkeley: University of California Press.
- Hombrados-Mendieta, I., Gomez-Jacinto, L. & Dominguez-Fuentes, J. M. (2009). The impact of immigrants on the sense of community. *Journal of Community Psychology, 37*, 671-683.
- Hox, J. (2010). *Multilevel Analysis*. Second edition. Routledge Academic Press.
- Hrdy, S. B. (2006). Evolutionary context of human development. The cooperative breeding model. *The MIT Press*. 8-32.
- Jedidi, K., & Ansari, A. (2001). Bayesian structural equation models for multilevel data. In G. A. Marcoulides & R. E. Schumacker (Eds.), *New developments and techniques in structural equation modeling* (pp. 129-157). N.Y.: Erlbaum.
- Jencks, C., Mayer, S. (1990). The social consequences of growing up in a poor neighborhood. In: *Inner-City Poverty in the United States*, ed. L Lynn, Jr., MGH McGeary, pp. 111-85. Washington, DC: *Natl. Acad. Press*.
- Junger-tas, J., Steketee, M. & Moll, M. (2008). Achtergronden van jeugddelinquentie en middelengebruik. *Verwey-Jonker Instituut*. Utrecht.
- Kempen, R. van, Bolt, G., Bergeijk, E. van & Kokx, A. (2009). Does urban restructuring work? Effects of urban policies in deprived neighborhoods in Dutch cities. *Paper for the urban affairs association conference in Chicago, 4-8 March*.
- Kesselring, M. C., Schouten, M. A., Horjus, B. & Winter, M de (2010). *Allemaal Opvoeders, webpublicatie 2: Voorlopige resultaten van de meting onder ouders uit de pilotgemeenten*. Verkregen op 02-01-2011 van <http://www.allemaalopvoeders.nl>.
- Kleinhans, R. & Bolt, G. (2010). Vertrouwen houden in de buurt. Verval, ervaring en collectieve zelfredzaamheid in stadsbuurten. *Nicis-instituut*.
- Kline, R. B. (2010). *Principles and practice of structural equation modeling*. Third Edition. New York, NY: Guilford Press.
- Lancee, B. & Dronkers, J. (2008). *Ethnic diversity in neighborhoods and individual trust of immigrants and natives: A replication of Putnam (2007) in a West-European country*. Paper presented at the International Conference on Theoretical Perspectives on Social

Cohesion and Social Capital, Royal Flemish Academy of Belgium for Science and the Arts, Brussels, May 15.

- Leeman, Y. & Veendrick, L. (2001). Artikelenserie: De kleur van de school. Inleiding op een serie artikelen over etnische concentratie binnen het onderwijs. Groningen, *Pedagogiek* 21, 259-273.
- Leventhal, T. & Brooks-Gunn, J. (2000). The neighborhoods they live in: The effects of neighborhood residence on child and adolescent outcomes. *Psychological Bulletin*, 126, 309-337.
- Martineau, E. M. (2006). 'Too much tolerance'. Hang-around youth, public space and the problem of freedom in the Netherlands. New York: City University.
- Maulik, P. K., Eaton, W. W. & Bradshaw, C. P. (2010). The effect of social networks and social support on mental health services use, following a life event, among the Baltimore Epidemiologic Catchment Area Cohort. *Journal of Behavioral Health Services & Research*, 38, 29-50.
- McDonell, J. R. (2006). neighborhood characteristics, parenting and children's safety. *Social Indicators Research*, 83, 177-199.
- Muthén, L.K. and Muthén, B.O. (1998-2010). Mplus User's Guide. Sixth Edition. Los Angeles, CA: Muthén & Muthén.
- Nieuwbeerta, P., McCall, P. L., Elffers, H., Eising, K. & Wittebrood, K. (2008). Buurtkenmerken en slachtofferschap van moord en doodslag. *Tijdschrift voor Criminologie*, 50, 17-34).
- O'Brien Caughy, M., & Franzini, L. (2005). neighborhood correlates of cultural differences in perceived effectiveness of parental disciplinary tactics. *Parenting: Science and Practice*, 5, 119-151.
- Offer, S. & Schneider, B. L. (2007). Children's role in generating social capital. *Social Forces*, 85, 1125-1142.
- Putnam, R. D. (2007). E Pluribus Unum: Diversity and community in the twenty-first century. The 2006 Johan Skytte Prize Lecture. *Scandinavian Political Studies*, 30, 137-174.
- Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (2008). Tussen flaneren en schofferen: Een constructieve aanpak van het fenomeen hangjongeren. *Amsterdam: Uitgeverij SWP*.
- Raman, S. (2010). Designing a liveable compact city: Physical forms of city and social life in urban neighborhoods, *Built Environment*, 36, 63-80.
- Raudenbush, S. W. & Lui, X. (2000). Statistical power and optimal design for multisite randomized trials. *Psychological Methods*, 5, 199-123.
- Roosa, M. W., Jones, S., Tein, J.Y., & Cree, W. (2003). Prevention science and neighborhood influences on low-income children's development: Theoretical and methodological issues. *American Journal of Community Psychology*, 31, 55-72.
- Robson, C. (2002). *Real World Research*. Oxford UK: Blackwell, second edition.
- Ryan, R. M., Kalil, A. & Leininger, L. (2009). Low-income mothers' private safety nets and children's socio-emotional well-being. *Journal of Marriage and Family*, 71, 279-29.

- Scales, P.C., Benson, P.L., Roehlkepartain, E.C., Hintz, N.R., Sullivan, T.K. & Mannes, M. (2004). The Role of Parental Status and Child Age in the Engagement of Children and Youth with Adults Outside their Families. *Journal of Family Issues* 25, 735-760.
- Sampson, R. J., Morenoff, J. D., & Earls, F. (1999). Beyond social capital: Spatial dynamics of collective efficacy for children. *American Sociological Review*, 64, 633-660.
- Sampson, R. J., Raudenbush, S. W. Earls, F. (1997). neighborhoods and violent crime: a multilevel study of collective efficacy, *Science*, 277, 918-924.
- Seligman, M. E. P., Steen, T. A., Park, N. & Peterson, C. (2005). Positive Psychology Progress. Empirical validations of interventions. *American Psychologist*, 60, 410-421.
- SmithBattle, L. (2007). Populations at risk across the lifespan: empirical studies. Legacies of advantage and disadvantage: the case of teen mothers. *Journal of Compilation*, Blackwell Publishing, inc.
- Sommerville, P., Beckhoven, E. van & Kempen, R. van (2009). The decline and rise of neighborhoods: The importance of neighborhood governance. *European Journal of Housing Policy*, 9, 25-44.
- Tricket, E. J. (2009). Community psychology: Individuals and interventions in community context. *Annual Review Psychology*, 60, 395-419.
- Uitermark, J. & Duyvendak, J., W. (2007). Gentrification as a governmental strategy: social control and social cohesion in Hoogvliet, Rotterdam. *Environment and planning*, 39, 125-141.
- Uitermark, J. & Duyvendak, J-W. (2005). Citizen participation in a mediated age: neighborhood governance in the Netherlands. *International Journal of Urban and Regional Research*, 32, 114-134.
- Veldboer, L., Engbersen, R., Duyvendak, J., W. & Uyterlinde, M. (2007). Helpt de midden-klasse? Op zoek naar het midden-klasse effect in gemengde wijken. Den Haag: Nicis Instituut.
- Vinson, T., Baldry, E. & Hargreaves, J. (1996). neighborhoods, networks and child abuse. *British Association of Social Workers*, 26, 523-542.
- Visscher, S. de (2010). Maakt de buurt het verschil? Een sociaal pedagogische kijk. *Journal of Social intervention: Theory and practice*, 19, 5-21.
- Vliet, L. van & Kesselring, M. (2009). De verbindende rol van het Centrum voor Jeugd en Gezin: CJG kan sociaal netwerk van gezinnen versterken. *Jeugd en Co*, 38. 37-44.
- Völker, B., Flap, H. & Lindenberg, S. (2007). When are neighborhoods communities? Community in Dutch neighborhoods. *European Sociological Review*, 23, 99-114.
- Vos, H. de, Glebbeek, A. & Wielers, R. (2009). Overheidsonmacht in de jeugdzorg: Een pleidooi voor omwegbeleid,. In; RMO. Investeren rondom kinderen. Den Haag: *Raad voor maatschappelijke ontwikkeling*, 143-164.
- Waylen, A. & Stewart-Brown, S. (2009). Factors influencing parenting in early childhood: a prospective longitudinal study focusing on change. *Child: care, health and development*, 36, 198-207.
- Wilsem, J. van, Wittebrood, K. & Graaf, N.D. de (2003). Buurtdynamiek en slachtofferschap van criminaliteit: een studie naar de effecten van sociaal-

economische stijging, daling en stabiliteit in Nederlandse buurten. *Mens & Maatschappij*, 78, 4-28.

Winter, M. de (2011). *Verbeter de wereld, begin bij de opvoeding. Vanachter de voordeur naar democratie en verbinding.* Amsterdam: SWP.

Wonderen, R. van, & Boonstra, N. (2006). *Voel je thuis op straat!: 0-meting onder kinderen en volwassenen in Bergen op Zoom.* Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Websites:

www.allemaalopvoeders.nl

Bijlage 1

Tabel 6. Onderdeel van de vragenlijst 'Straatinterviews' van het onderzoeksproject 'Allemaal Opvoeders', waarmee de perceptie van ouders van het pedagogisch buurtklimaat wordt gemeten

Subschaal 1 Betrokkenheid:

Perceptie van ouders van de betrokkenheid van buurtbewoners bij kinderen.

Items

1. Ouders in mijn buurt praten met elkaar over hun kinderen.
2. Ouders in mijn buurt helpen elkaar als er problemen zijn met de kinderen.
3. De mensen in mijn buurt spreken kinderen erop aan als er problemen zijn met kinderen.
4. De mensen in mijn buurt kennen de kinderen die op straat spelen.

Subschaal 2 Opgroeien:

Perceptie van ouders van de buurt als plek voor kinderen om op te groeien.

Items

1. Dit is een goede buurt voor kinderen om op te groeien.
 2. De mensen in mijn buurt benaderen kinderen op een positieve manier (zeggen gedag, geven een compliment).
 3. Ik denk hetzelfde over opvoeden als de meeste mensen in mijn buurt.
 4. De mensen in mijn buurt zijn te vertrouwen.
 5. Ik voel me verbonden met mijn buurt.
 6. Als ik de kans had zou ik uit mijn buurt verhuizen.
-